NYUGAT-MAGYARORSZÁG AZ ELLENFORRADALOMBAN *

GRÓF SIGRAY ANTAL

Az [1918.] októberi forradalmat a hosszú háború okozta általános fáradtság és az ennek nyomán beállott csüggedés, fásultság és közömbösség tették lehetségessé – és a tömegek ugyanezen lelkiállapota tehette lehetővé azt is, hogy a hatalmat március végén egy elszánt, elvetemedett kis csoport úgyszólván ellentállás nélkül magához ragadhatta. Amidőn azonban a harmadik internacionálé gyakorlatba átvitt dogmáinak hirdetői minden nemzeti eszmét, hagyományt és érzést lábbal tiportak és a magánjogot, valamint a társadalmi, családi élet legszentebb érzéseit rendelkezéseikkel a legkihívóbb módon arculcsapták, a magyarság nemzeti érzése kábultságából e csapások alatt felrázva, ébredni és szervezkedni kezdett. Így keletkezett Szeged, Feldbach és a főváros ellenforradalmi szervezetei, és támadtak más ellenforradalmi organizációk is, melyek eleinte izolálva, később már egymással az érintkezést megtalálva igyekeztek a kommunista erőszak uralmától az ország agyongyötört polgárságát megszabadítani.

MAGYAR VENDÉE

A proletárdiktatúra szerencsére nem tartott oly sokáig, hogy eszméit mindenben megvalósíthassa és terveit keresztülvigye – és a lassanként erősbödő ellenforradalmi szervezetek az érintkezés nehéz és veszedelmes volta miatt nem voltak képesek ezen idő alatt egységes és egyidejű akciót kifejteni. A történelem csak izolált ellenforradalmi akciókról fog beszámolhatni; a fővárosban és számos helyen vidéken is – fájdalom – időnek előtte törtek ki ellenforradalmi mozgalmak, melyeket a terror vérbefojtott, és melyek folytán a háború áldozatainak oly szomorúan nagy száma még több nemes vértanúval szaporodott. Bizonyos azonban, hogy a proletárdiktatúra bukása után ezen ellenforradalmi szervezetek létezése tette lehetővé a polgári rendnek gyors helyreállítását. Így volt ez a fővárosban, a Dunántúlon egyáltalán és így volt ez az ország nyugati vármegyéiben is. Az a szerep, mely a kommunizmus bukását követő néhány hónapban az ország nyugati vármegyéinek jutott, talán kevésbé ismeretes az ország nagyközönsége előtt, mint ahogy fontosságánál fogva azt megérdemelné.

Ezen fontosságot főleg abban látom, hogy ezek a vármegyék nem kerülvén román megszállás alá, a minden téren való szervezkedésben az ország megszállás

* A szöveg első ízben megjelent: *Új Magyar Szemle*, 1920/2. 147–154., majd: *Vasi Szemle*, 2006/6. 757–766. Jelen szövegközlést szerkesztettük, magyarázó jegyzetekkel láttuk el és helyesírását javítottuk. A szerzőre és a tárgyalt eseményekre lásd bővebben: Békés Márton: *A becsület politikája. Gróf Sigray Antal élete és kora*. Magyar Nyugat, Vasszilvágy, 2007.; Uő: Az ellenforradalom két arca Vas megyében. *Vasi Szemle*, 2008/6. és Uő: *Nyugat-Dunántúl: a legitimisták, Sigray és Lehár = A trianoni békediktátum története hét kötetben*. II/2. kötet: *A katonai megszállástól a magyar békedelegáció elutazásáig. A párizsi békekonferencia és Magyarország.* főszerk. Gulyás László, Egyesület Közép-Európa Kutatására, Szeged, 2021. 395–403. *(A szerk.)*

alatt lévő részeit megelőzhették, és úgyszólván a megújhodás kiindulópontjává lettek, valamint abban, hogy ezen szervezkedés és áldozatkészség folytán sikerült a nyugati vármegyéknek az osztrák köztársaság által követelt és a békekonferencia által neki odaítélt úgynevezett Deutsch-Westungarn átcsatolását megakadályozni.

A nyugati vármegyéknek is megvoltak a maguk ellenforradalmi szervezetei; sőt, mint az ország többi részeiben, úgy itt is egyes vidékek népe nem bírván tovább tűrni a kommunista csőcselék uralmának szenvedéseit, fegyverrel próbált ellenszegülni: így Csornán, Kapuvárott, Kőszegen, Nagy-Gencsen, Muraszombaton, Nagycsákányban és másutt.[1] A fegyvertelen nép felkelését természetesen a terroristák csapatai könnyűszerrel és kíméletlen brutalitással leverték. A soproni, Vas és Zala megyei ellenforradalmi szervezetek és főleg a lelkes feldbachi tábor több száz főt számláló kiváló tisztjeinek köszönheti Nyugat-Magyarország, hogy Kun Béla uralmának bukása után itt egy percig sem volt felfordulás vagy anarchia, hanem hogy a polgári rend és nyugalom a legrövidebb idő alatt ismét helyreállott. Ezek a katonai alakulatok mind még a Peidl-kormány rövid létezésének idejében egy kiváló férfiúnak, egyenes és bátor katonának, báró Lehár Antalnak parancsnoksága alá kerültek, és a régi fegyelem egyszerre – mintegy varázsszóra – helyreállott.[2] Nagy része volt ebben annak, hogy Lehár ezredest, akinek az orosz és olasz harctereken elért sikerei és hőstettei közismertek, itt mint a 83-as és 106-os ezredek parancsnokát (mely ezredek ezen vármegyék legénységéből lettek sorozva és kiegészítve) minden régi katonája – úgyszólván kivétel nélkül – személyesen ismerte, úgyhogy hívására már az első napokban hosszú sorokban állottak a szolgálatra jelentkezők, akikkel a tiszti osztagokat ki lehetett egészíteni. A csapatok szervezése teljes erővel és a tisztikar fáradhatatlan erélyével indult meg, és csakhamar szép eredményre vezetett, úgyhogy már szeptember folyamán, midőn Horthy Miklós, a Nemzeti Hadsereg fővezére, a szombathelyi hadosztály szemléjére Vas megyébe érkezett, e szemlére tekintélyes számú és kitűnő benyomást keltő csapattestek vonulhattak ki.

zökkenés nélkül helyreállott a polgári rend

A katonai és polgári hatóságok között megvolt a nagy időkhöz méltó bizalom és egyetértés, és hála ezen belsőséges jó viszonynak és kölcsönös közreműködésnek, minden nagyobb zökkenés nélkül helyreállott a polgári rend, és szembe tudtunk nézni a minden oldalról reánk nehezedő súlyos kérdésekkel.

NEMZETVÉDELEM

A legnagyobb veszély, amelytől tartanunk kellett, a román megszállás lehetősége volt. Amint a román csapatok a Dunán túl fokozatosan keletről nyugat felé előnyomultak, úgy kezdett – eleinte lassabban, majd később rohamosan – a nyugati vármegyékben összetorlódni és felhalmozódni minden, amit az ellentállás nélkül hódító csapatok kielégíthetetlen rablási vágya elől megmenteni lehetett. Vasúti kocsik százával és ezrével, vasúti anyag, a Vörös Hadsereg szétzüllésekor megmentett csekély hadianyag, állami és magán ménesek maradványai, a Dunántúl állatállományának tetemes része, köz- és magánvagyon legkülönbözőbb formájában szorultak össze ezen a területsávon, amely az előnyomuló oláh csapatok és az osztrák határ között mind szűkebb és szűkebbé vált. Bizonyos, hogy ha a románok az ország ezen legnyugatibb részét is megszállották volna, úgy ezen a területen az említett árufelhalmozódás folytán az ország vagyona romjainak egy aránylag sokkal tetemesebb része jutott volna kezeik közé, mint az ország egyéb vidékein.

1 Lásd bővebben: Deme László – Keleti József: *Az ellenforradalom Vas megyében*. Martineum ny., Szombathely, 1920.

2 Lásd bővebben: Brenner Vilmos: Koronás urának hű szolgája volt csupán. Lehár Antal ezredes élete és szombathelyi működése 1918–1921 között. *Vasi Szemle*, 2001/2. és Anton Lehár: *Erinnerungen. Gegenrevolution und Restaurationsversuche in Ungarn. 1918–1921.* szerk. Peter Broucek, Verl. für Geschichte und Politik, Bécs, 1973.

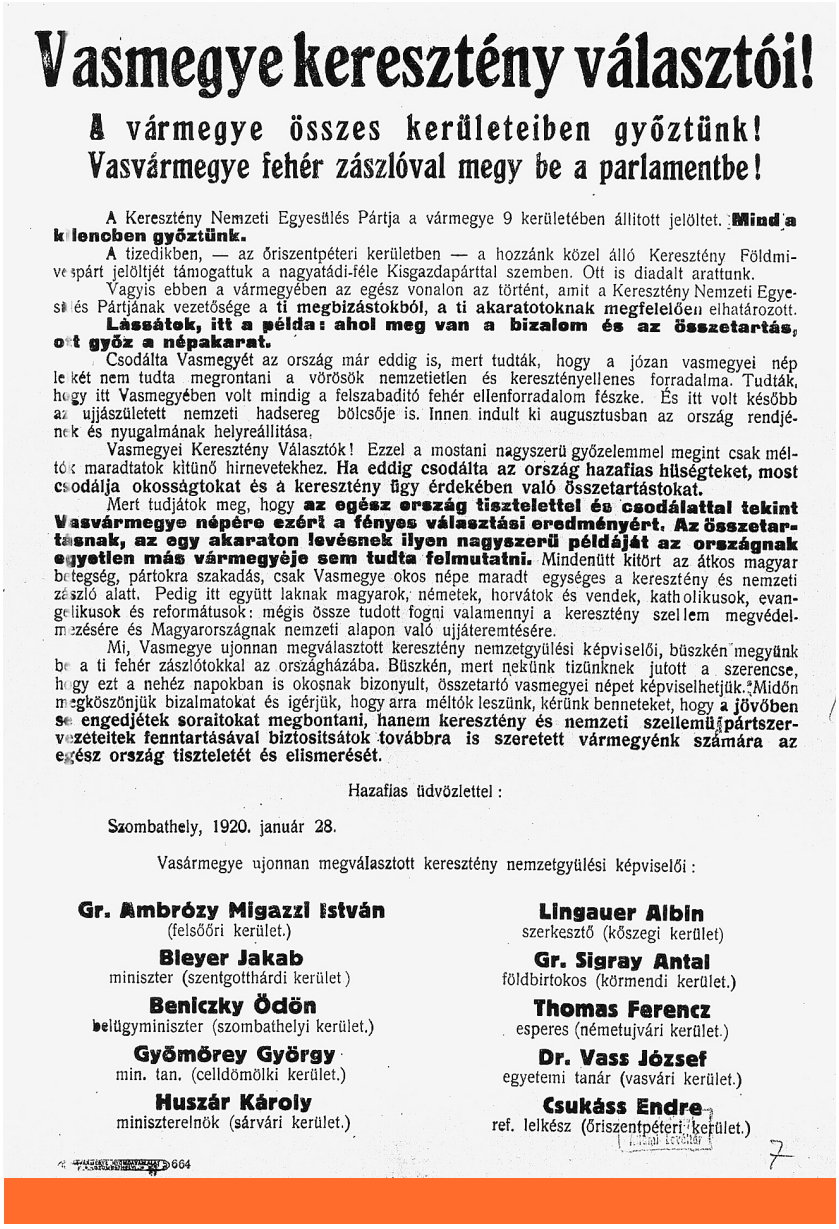

Vasmegye keresztény választói!

A vármegye összes kerületeiben győztünk! Vasvármegye fehér zászlóval megy be a parlamentbe!

A Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja a vármegye 9 kerületében állitott jelöltet. **Mind a kilencben győztünk.**

A tizedikben, — az őriszentpéteri kerületben — a hozzánk közel álló Keresztény Földmivespárt jelöltjét támogattuk a nagyatádi-féle Kisgazdapárttal szemben. Ott is diadalt arattunk.

Vagyis ebben a vármegyében az egész vonalon az történt, amit a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának vezetősége a **ti megbizástokból, a ti akaratotoknak megfelelően** elhatározott. **Lássátok, itt a példa: ahol meg van a bizalom és az összetartás, ott győz a népakarat.**

Csodálta Vasmegyét az ország már eddig is, mert tudták, hogy a józan vasmegyei nép lelkét nem tudta megrontani a vörösök nemzetietlen és keresztényellenes forradalma. Tudták, hogy itt Vasmegyében volt mindig a felszabaditó fehér ellenforradalom fészke. És itt volt később az ujjászületett nemzeti hadsereg bölcsője is. Innen indult ki augusztusban az ország rendjének és nyugalmának helyreállitása.

Vasmegyei Keresztény Választók! Ezzel a mostani nagyszerü győzelemmel megint csak méltók maradtatok kitünő hirnevetekhez. **Ha eddig csodálta az ország hazafias hüségteket, most csodálja okosságtokat és a keresztény ügy érdekében való összetartástokat.**

Mert tudjátok meg, hogy **az egész ország tisztelettel és csodálattal tekint Vasvármegye népére ezért a fényes választási eredményért. Az összetartásnak, az egy akaraton levésnek ilyen nagyszerü példáját az országnak egyetlen más vármegyéje sem tudta felmutatni.** Mindenütt kitört az átkos magyar betegség, pártokra szakadás, csak Vasmegye okos népe maradt egységes a keresztény és nemzeti zászló alatt. Pedig itt együtt laknak magyarok, németek, horvátok és vendek, katholikusok, evangelikusok és reformátusok: mégis össze tudott fogni valamennyi a keresztény szellem megvédelmezésére és Magyarországnak nemzeti alapon való ujjáteremtésére.

Mi, Vasmegye ujonnan megválasztott keresztény nemzetgyülési képviselői, büszkén megyünk be a ti fehér zászlótokkal az országházába. Büszkén, mert nekünk tizünknek jutott a szerencse, hogy ezt a nehéz napokban is okosnak bizonyult, összetartó vasmegyei népet képviselhetjük. Midőn megköszönjük bizalmatokat és igérjük, hogy arra méltók leszünk, kérünk benneteket, hogy **a jövőben se engedjétek soraitokat megbontani, hanem keresztény és nemzeti szellemü pártszervezeteitek fenntartásával biztositsátok továbbra is szeretett vármegyénk számára az egész ország tiszteletét és elismerését.**

Hazafias üdvözlettel:

Szombathely, 1920. január 28.

Vasármegye ujonnan megválasztott keresztény nemzetgyülési képviselői:

Gr. Ambrózy Migazzi István (felsőőri kerület.)
Bleyer Jakab miniszter (szentgotthárdi kerület)
Beniczky Ödön belügyminiszter (szombathelyi kerület.)
Gyömörey György min. tan. (celldömölki kerület.)
Huszár Károly miniszterelnök (sárvári kerület.)
Lingauer Albin szerkesztő (kőszegi kerület)
Gr. Sigray Antal földbirtokos (körmendi kerület.)
Thomas Ferencz esperes (németujvári kerület.)
Dr. Vass József egyetemi tanár (vasvári kerület.)
Csukáss Endre ref. lelkész (őriszentpéteri kerület.)

664

Vas vármegye – Az ellenforradalom választási győzelmét hírül adó plakát Vas megyében, 1920 *(Vas Megyei Levéltár, Nyugat-Magyarországi kormánybiztos iratai, sajtóosztály iratai, 1921–1922. 7. folio)*

Felelősségünk tudatában tehát kétségbeesetten védekeztünk a megszállás lehetősége ellen. Fegyveres ellentállást – még ha meg is lett volna hozzá a kellő katonai erőnk – kifejteni nem lehetett, mert a román csapatok mint az *entente*-hatalmak megbízottai léptek fel, ennélfogva a fővezérlettől ki volt adva a parancs, hogy ellenállni nem szabad, és mert a Friedrich-kormány, melynek keresztény és nemzeti irányzatát Nyugat-Magyarország hazafias lakossága minden erejével támogatta, Budapesten a megszálló csapatok hatalmában már enélkül is folytonosan ki volt téve annak, hogy a románok letartóztatják. Arra kellett tehát szorítkoznunk, hogy az általunk itt már teljesen helyreállított polgári rendre hivatkozva a kormány útján a Budapesten székelő *entente*-missziókkal, majd pedig a budapesti összeköttetés bizonytalan volta miatt a bécsi *entente*-misszióknál is a leghangosabban és leghatározottabban tiltakozunk az ellen, hogy a rendcsinálás ürügye alatt oláh csapatok bevonuljanak és a már meglévő rendet felborítva mérhetetlen anyagi károkat okozzanak. Természetes, hogy egy ilyen bevonulás csapataink teljes leszerelését is jelentette volna, és a megszállás megszűntével fegyver és a legcsekélyebb felszerelés hiányában a katonai szervezés munkájának újból való megkezdését hosszú időre teljesen lehetetlenné tette volna.

Bizonyos, hogy az *entente*-missziók több okból nagy érdeklődést mutattak a nyugat-magyarországi helyzet iránt, és felszólításunknak engedve, kiküldött-

jeik útján maguk is több ízben meggyőződtek arról, hogy a nyugati vármegyék területén polgári rend, nyugalom és törvénytisztelet uralkodik. Lehet, hogy éppen e körülménynek köszönhetjük, hogy ezen vármegyék meg lettek kímélve a román megszállástól; lehet az is, hogy a románok, látva a katonai szervezkedés előrehaladottságát és ismerve a népesség hangulatát, egy komolyabb ellentállás eshetőségének csapataikat kitenni nem akarták. Tény az, hogy a megszállás nem következett be, és hogy az itt lévő és ide menekült állami és magánvagyont sikerült megmenteni.

Kétségtelen, hogy a románok a nyugat-magyarországi csapatfelállításokat és szervezést gyanakvónak és nem minden félelem nélkül nézték. Igyekeztek is mindent megtenni, hogy a kormánnyal való érintkezést és általában a fővárossal való közlekedést amennyire csak lehetséges, nehezítsék. Telefon és távirati forgalom román cenzúra alatt állottak és így fontos és bizalmas természetű jelentéseknél számításba nem jöhettek (a Hughes-gépeket [távírókat], ahol csak lehetett, leszerelték), így az utazás nehézségeinek dacára, csakis a futárok útján való levelezés maradt hátra. Később azonban, midőn [1919.] szeptemberben egy népgyűlés Szombathelyen legerélyesebben tiltakozott a bekövetkezhető román megszállás ellen, sőt határozatilag kimondotta, hogy abban az esetben, ha román katonaság ide bevonulna és fosztogatna, a nép fegyverrel is kész ezt megakadályozni, a románok az általuk küldött futároknak Budapestről kiutazási engedély adását megtagadták, sőt ezeknek ki is jelentették, hogy a szombathelyi kerületet ellenséges érzületűnek tartják.

A kormány, méltányolva ezen érintkezési nehézségeket, és átértve azt, hogy a helyzet néha rögtöni önálló elhatározást és cselekvést követelhet, nekünk Nyugat-Magyarországon úgyszólván teljes cselekvési szabadságot adott. Tehette ezt annál könnyebben, mert akkoriban a kormány is az ország lakosságának zömével együtt még nem feledte el, hogy a bolsevizmus Magyarországon csak úgy volt lehetséges, hogy az ország vezetésének és adminisztrációjának minden szála Budapesten a központban futván össze, a kommunisták vakmerő csoportja ezt hatalmába kerítette, és a vidék (mely a kommunista eszmékkel egyáltalán nem rokonszenvezett) ellenállásra képtelen volt. Ezért merült fel akkoriban az a komoly politikusok által nagyon is helyeselt terv, hogy a vidék egyes részeit, amennyire csak lehetséges, függetleníteni kell a fővárostól, nehogy esetleg újra egy, az országban talajjal egyáltalán nem bíró kormányzat gyakorolhassa Budapestről a hatalmat. Innen a három-négy vármegyét magukban foglaló kerületi kormánybiztosságok eredete.[3]

a nyugati vármegyékben rend, nyugalom és törvénytisztelet uralkodik

Természetes, hogy az ország egyes részeinek többé-kevésbé önálló vezetése előre nem látott nehézségekkel és hátrányokkal is járt, és úgy látszik, hogy a főváros megszállásának megszűntével a kormány ezeket nagyobbaknak tartotta, mint a megszerzett tagadhatatlan előnyöket és összeköttetéseket: és így, bár a kerületi kormánybiztosságok még ma is fennállnak, bizonyos, hogy önállóságuk már egyáltalán nincsen, hanem csakis a központi kormányzat rendeleteinek végrehajtói, és bizonyos, hogy éppúgy, mint a forradalmak előtt, most is azé az ország, akié a hatalom a fővárosban.

TERÜLETVÉDELEM

Nyugat-Magyarország elkerülte a román megszállást, de mégis érzékeny területi veszteség érte a bolsevizmus bukását követő időben. Az S. H. S. csapatok [a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság alakulatai], melyek ez ideig a Mura demarkációs vonalánál állottak, [1919.] augusztus elején, jól tudván, hogy ellenállásra nem igen találhatnak, nagy katonai erők összpontosítása után megszállották Vas és Zala megyék déli és délnyugati részét, az úgynevezett vend vidéket, melynek

3 Gróf Sigray Antal 1919–21-es nyugat-magyarországi kormánybiztossága Győr, Moson, Sopron és Vas vármegyéket foglalta magába.

lakossága soha másnak, mint magyarnak nem vallotta magát, és a Jugoszláviához vagy akár egy autonóm Horvátországhoz való csatoltatása ellen legélénkebben tiltakozott. Természetes, hogy a békekonferencia itt is ellenségeink kívánságának és nem az érdekelt lakosság jogos szabad rendelkezési kérésének tett eleget, és egy oly határvonal jött létre, mely mint számos esetben, sem etnográfiailag, sem gazdaságilag, sem stratégiailag végleges határt nem képezhet. Ezen határvonal megváltoztatása úgy, mint a vend vidék hovatartozóságának végleges eldöntése, ma már a határkiigazító bizottság vagy a Nemzetek Szövetsége elé tartozik, melyek előtt jogos magyar–vend álláspontnak érvényt kell szereznünk.

Mialatt keletről a román megszállás fenyegetett, addig a nyugati határon folyton résen kellett lennünk, nehogy az osztrákok, felhasználva a rendszerváltozással járó készületlenséget, a nyugati vármegyék németlakta vidékeit fegyveres erővel hatalmukba kerítsék.

A nyugat-magyarországi kérdésnek mi itt nemcsak helyi szempontból, de egész Magyarország jövőjének szempontjából igen nagy fontosságot tulajdonítottunk, melyet talán akkor még a vezető körök – egyesek kivételével – a maga teljességében nem eléggé méltattak figyelemre. Míg azok a területrészek, amelyeket ellenséges szomszédaink különböző jogcímeken egyszerűen erőszakkal és a forradalom következtében ellenállás nélkül vettek birtokba minden tiltakozásunk ellenére, *de facto* már huzamosabb időn át idegen impérium alatt állottak, addig Nyugat-Magyarország, melynek birtoklását háború alatti hű fegyvertársaink, az osztrákok követelték, a forradalmi idők alatt sem és ma sem szűnt meg a magyar impérium, magyar kormányzat alatt állani. Ha a kommunizmus örökébe lépő polgári kormány nem lett volna elég erős Nyugat-Magyarország erőszakos elszakításának megakadályozására, vagy ha e területet erkölcsi nyomás alatt az osztrákoknak átengedtük volna, úgy természetes, hogy mindenesetre sokkal nehezebb lett volna a tőlünk régebben elrabolt területek visszacsatolását követelni, és a magyarság a megszállt területek lakosságának még megmaradt bizalmát is teljesen elveszítette volna.

A német ajkú magyarok – mint ők magukat nevezik – majdnem kivétel nélkül híven kitartottak a polgári kormányzatú Magyarország mellett, és Sopron szab.[ad] kir.[ályi] városa volt az első, mely még [1919.] augusztus havában polgármesterének, Thurnernak vezetése alatt felemelte tiltakozó szavát minden átcsatolási kísérlet ellen, rámutatva arra, hogy minden érzelmi momentum kihagyásával is, az Ausztriához való csatolás az egész országrésznek feltétlenül bekövetkező anyagi romlását vonná maga után. Igaz, hogy a proletárdiktatúra idején, amidőn tisztességes polgár csakis zaklatásnak és üldözésnek volt kitéve, és amidőn a nyugati vármegyékben egyes ellenforradalmi kísérletek leverése után a terror fékevesztetten dühöngött (Szamuely és Enzbruder a legkegyetlenebb ítéleteket hozták),[4] a német anyanyelvű községek egy része azon kéréssel fordult Renner kormányához, hogy szabadítsa fel német testvéreit a tűrhetetlen terror alól. Az osztrák kormány válasza ekkor elutasító volt. A szocialista kormányzat sokkal inkább rokonszenvezett a legszélsőségesebb kommunista rendszerrel, semhogy ellene bárminő komoly formában felléphetett volna.

> egészséges reakcióval helyreállítani a régi rendet

Teleki gróf miniszterelnök bemutatkozó beszédében okmányokkal igazolta be, hogy a Renner–Bauer-kormánynak a Kun–Garbai-kormánnyal titkos megállapodásai voltak és hogy az osztrák kommunisták csak az alkalmas időpont elérkezését várták, hogy a lappangó bolsevizmus helyébe a nyílt proletárdiktatúrát léptessék. A Lajtán túli német ajkú testvéreket tehát a kommunisták zsarnoksága alatt hagyták szenvedni.

Mikor Kun Béla és társai Budapestről elmenekültek és a polgári társadalom a régi rendet egy egészséges reakcióval helyreállítani igyekezett, akkor már az osztrák kormány szemében újból nagyon aktuális lett a nyugat-magyarországi

4 Lásd bővebben: Kövér István: *A Tanácsköztársaság Vas vármegyében*. Magyar Nyugat, Szombathely, 2020.

kérdés. Szerencse, hogy a kommunizmus bukása az osztrákokat sokkal inkább készületlenül találta, hogysem az első időben a – majdnem védtelen – határt fegyveresen átléphessék. Több ízben voltak ugyan osztrák csapatösszevonások a magyar határ mentén, de ezek a csapatok csekély számú csendőrségen kívül leginkább oly munkásosztagokból állottak, melyek saját kijelentésük szerint csak harc nélküli előnyomulásra lettek volna hajlandók. Amikor végre sikerült volna az osztrákoknak tekintélyesebb erőket összpontosítani (Brucknál, Wimpassingnál, Wiener-Neustadtnál stb.), akkor már késő volt: határvármegyéink katonai szervezése és a csendőrség létszámának felemelése oly gyors egymásutánban haladt előre, hogy fegyveres erőink híre – melyet persze mint forradalmi időkben mindent, még nagyítottak is – már magában elég volt ahhoz, hogy minden komoly bevonulási kísérletnek elejét vegye. Így az osztrák munkásosztagok hol a határon vesztegeltek, hol lassankint szétoszlottak, nem mulasztván el jobb ügyhöz méltó buzgósággal azon iparkodni, hogy a Sopron megyében és másutt internált kommunistáknak folyton felszabadítási ígéreteket küldjenek és őket kitartásra ösztönözzék. A bebörtönzött és internált kommunisták nemigen kapták kézhez osztrák elvtársaik buzdító röpcéduláit, amelyekben foglalt ígéreteknek beváltására hasztalan vártak.

A „márványember" (Somogyváry Gyula) – Gróf Sigray Antal az Amerikai Egyesült Államokban 1910 körül *(Library of Congress / Wikimedia Commons)*

Ám ezen üzelmek már magukban véve is elég bizonyítékai lennének annak, hogy az osztrákok azon kijelentései, melyek Nyugat-Magyarország „felszabadítását" tűzték ki céljukul, az internacionálé vörös zászlaja alatt folytak le, és hogy az osztrák szociáldemokratákat a magyar kommunistáktól minimális árnyalat választja el, amelyet megkülönböztetni csak bajosan lehet.

A katonai osztagok nyomában mindenütt már ott volt az osztrák tisztviselők serege, nagyrészt oly szegény tisztviselőké, akiket az Ausztria által elvesztett területekről csehek, olasz[ok] vagy jugoszlávok elűztek és kiknek az osztrák kormány Nyugat-Magyarországon ígért kielégítést és alkalmazást. A tisztviselők, csendőrség stb. beosztása már 1919-ben teljes volt, és az osztrákok kész adminisztratív apparátussal akartak bevonulni Deutsch-Westungarnba…

A fehérgárdista – Báró Lehár Antal 1918-ban *(Wikimedia Commons)*

Egy naiv kísérlet történt ugyan a kérdés puccsszerű megoldására, ez azonban inkább magánvállalkozás jellegével bírt. [1919.] Augusztus 17-én néhány túlbuzgó merész kalandor átjött a határon és Németújvárott a fehérpénz kérdése megvitatásának ürügye alatt népgyűlést rögtönözve, 251 községnek Ausztriához való átcsatolását határozatilag kimondotta. A szentgotthárdi határrendőrség, majd később a katonaság közbelépése hamarosan helyreállította a rendet. Nem sikerült azonban a zavar okozóit kézre keríteni, mert ezek sietve visszamenekültek a határon át Fürstenfeldre, ahonnan gyalázkodó táviratok áradatát küldték szét Magyarországra az *entente*-államok felé. A bécsi és grazi sajtó ekkor tele volt a hírhedtté lett *Fürstenfeld Nachrichten*nel, mely a német ajkú lakosság elnyomatásáról és sanyargatásáról a hazugságok egész sorozatát bocsátotta világgá, melyeket azután később a helyszínen osztrák szemtanúk maguk is megcáfoltak. Ezalatt mi csak megismételhettük az *entente*-missziókhoz küldött meghívásunkat, hogy győződjenek meg személyesen a nyugat-magyarországi állapotokról és az ott uralkodó rendről és nyugalomról. Később még gyakorta jöttek hírek és biztos értesülésen alapuló jelentések, melyek szerint az osztrákok támadó fellépése egy vagy más

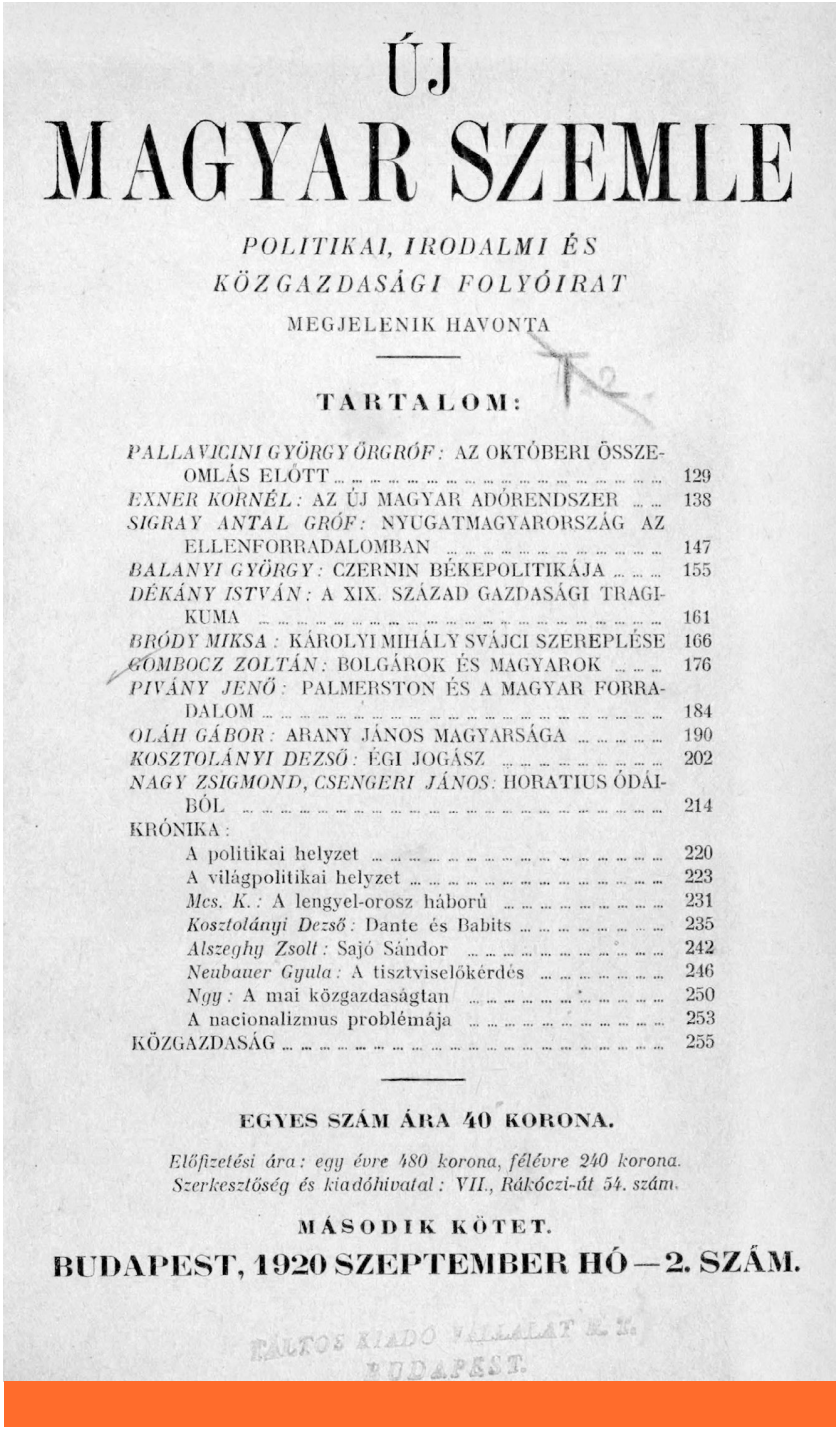

ÚJ
MAGYAR SZEMLE

POLITIKAI, IRODALMI ÉS
KÖZGAZDASÁGI FOLYÓIRAT

MEGJELENIK HAVONTA

TARTALOM:

PALLAVICINI GYÖRGY ŐRGRÓF: AZ OKTÓBERI ÖSSZEOMLÁS ELŐTT ... 129
EXNER KORNÉL: AZ ÚJ MAGYAR ADÓRENDSZER ... 138
SIGRAY ANTAL GRÓF: NYUGATMAGYARORSZÁG AZ ELLENFORRADALOMBAN ... 147
BALANYI GYÖRGY: CZERNIN BÉKEPOLITIKÁJA ... 155
DÉKÁNY ISTVÁN: A XIX. SZÁZAD GAZDASÁGI TRAGIKUMA ... 161
BRÓDY MIKSA: KÁROLYI MIHÁLY SVÁJCI SZEREPLÉSE 166
GÓMBOCZ ZOLTÁN: BOLGÁROK ÉS MAGYAROK ... 176
PIVÁNY JENŐ: PALMERSTON ÉS A MAGYAR FORRADALOM ... 184
OLÁH GÁBOR: ARANY JÁNOS MAGYARSÁGA ... 190
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: ÉGI JOGÁSZ ... 202
NAGY ZSIGMOND, CSENGERI JÁNOS: HORATIUS ÓDÁIBÓL ... 214
KRÓNIKA:
A politikai helyzet ... 220
A világpolitikai helyzet ... 223
Mcs. K.: A lengyel-orosz háború ... 231
Kosztolányi Dezső: Dante és Babits ... 235
Alszeghy Zsolt: Sajó Sándor ... 242
Neubauer Gyula: A tisztviselőkérdés ... 246
Ngy: A mai közgazdaságtan ... 250
A nacionalizmus problémája ... 253
KÖZGAZDASÁG ... 255

EGYES SZÁM ÁRA 40 KORONA.

Előfizetési ára: egy évre 480 korona, félévre 240 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Rákóczi-út 54. szám.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST, 1920 SZEPTEMBER HÓ — 2. SZÁM.

Az *Új Magyar Szemle* 1920. évi 2. számának címlapja

terminusra várható; már a megszokás folytán is e híreket mind kevesebb aggodalommal fogadtuk, és optimizmusunk a mai napig félre nem vezetett.

Vajon helyénvaló volt ezen optimista felfogás a nyugat-magyarországi kérdésben? Optimizmus nélkül nehéz időkben és súlyos helyzetekben kitartani és sikert elérni egyáltalán nem lehet; és ezen kérdésben az optimizmus talán sokszor és jól átgondolt érvekre is támaszkodhatott. Mert eltekintve attól, hogy eléggé ismertük az osztrák Volkswehr és a munkásosztagok harci értékét, tudtuk, 1) hogy a komolyan gondolkodó osztrák politikusok és azok követői sokkal többre becsülik a Magyarországgal való jó viszonynak a jövőben való fenntartását és ápolását, mint a határvidék gazdaságilag számukra igen kétes értékű ajándékát, és hogy az egymásra való utaltság gazdasági téren a nemzetek közötti érintkezésben komolyabb faktor, mint bármi más, noha 2) a világtörténelemben teljesen páratlanul állana az, hogy két oly nemzet közül, melyek vállvetve becsülettel együtt küzdöttek végig egy háborút és együtt véreztek egymás

kölcsönös érdekeiért, egyik a másik rovására területileg gyarapodhassék és főleg 3) mert Nyugat-Magyarországnak Ausztriához való csatolása teljesen ellentétben áll az *entente*-hatalmak érdekével.

Noha a versailles-i és a saint-germaini békék függelékeinek 80. és 88. pontjaiban határozottan kimondatott, hogy a nyugati nagyhatalmak semmi szín alatt sem fogják megengedni azt, hogy az osztrák köztársaság a német birodalomhoz csatlakozzék, mégis ugyanazon békékben a felelős diplomata amatőrök egy oly államot teremtettek, mely önmagában fennállni teljesen képtelen, és melynek előbb-utóbb a Németországhoz való csatlakozás mellett kell döntenie. Amikor még Ausztria és főleg Bécs az éhhalállal küzdöttek és az *entente* úgyszólván egyik napról a másikra látta el őket eledellel, és amikor még a német birodalomban spartakista harcok és polgárháborúk dúltak, a csatlakozás gondolatának háttérbe kellett szorulnia, és annak bajnokai azt nyíltan hangoztatni nemigen merték. Ma azonban már leplezetlen agitáció folyik Ausztriának Németországhoz való csatlakozása mellett, és mialatt Tirol és Salzburg kiküldöttei Berlinben tisztelegnek, a német külügyminiszter, [Adolf] Köster nyíltan kijelenti, hogy Németországnak kiváló érdekei vannak abban, hogy Tirollal minél szorosabb viszonyba jusson és a német Reichstag záró ülésén Fehrenbach[5] üdvözletét küldi az osztrák köztársaságnak.

Sopron megyében, ahol az *entente*-missziókkal a magyar kormány hozzájárulásával az osztrákok két kiküldötte is már hosszabb idő óta tartózkodik, ezek most már azzal igyekeznek a lakosságot az Ausztriához való csatlakozásnak megnyerni, hogy szakadatlanul azt hirdetik, hogy Nyugat-Magyarország nem egy életképtelen, reménytelen jövőjű Ausztriához, de egy nagy és később újra hatalmas Németországhoz fog csatoltatni, mely fejlődésének beláthatatlan méretű perspektívákat fog nyújtani. Az *entente* politikáját ma is még mindig a Németország megerősödésétől való félelem sugalmazza, és mindent elkövet, hogy ezen megerősödését megakadályozza vagy legalábbis késleltesse.

a bolsevizmus elleni harcban számíthatnak Magyarországra

Franciaország és Angolország, valamint kisebb szövetségeseik a legnagyobb aggodalommal gondolnak arra, hogy Németország Ausztria csatlakozása folytán valaha egész Pozsonyig terjedhetne. Lehet-e akkor ezen államoknak érdeke az, hogy ne a Lajta, de a Rába-vonal legyen kelet felé a német stratégiai határ? Pedig Nyugat-Magyarország Ausztriához való csatoltatása esetén, amely a két ország közötti jó viszonyt érthetően beláthatatlan időre elrontaná, az említett helyzet előbb-utóbb okvetlenül beállana, és Németországnak a kelet felé való ilyetén kiterjeszkedése új európai problémákat vetne fel.

Amióta Renner előbbi beszédeivel ellentétben kijelentette, hogy Nyugat-Magyarország kérdésének megoldásában Ausztria másra, mint saját erejére nem számíthat, világossá vált, hogy az *entente*-hatalmak politikájukat megváltoztatva, ezen kérdés megítélésénél eddig figyelmen kívül hagyott szempontokat is mérlegelni kezdenek. És ha igaz az, hogy az európai politika irányítói Európa keleti részén a bolsevizmus és destrukció elleni harcban nem a velünk szomszédos államokra, hanem Magyarországra számíthatnak, s e célból egy erős Magyarországot kívánnak újból teremteni, úgy nem kezdhetik ezt azzal, hogy ezen országnak egy mindenkor elválaszthatatlan részét képező terület, ahol ma konszolidálódott viszonyok uralkodnak, egy a kommunizmus lejtőjén tehetetlenül vergődő országhoz odakényszerítsék.

Nyugat-Magyarország magyar fennhatóság alatt való megmaradása, éppúgy, mint az egész magyar állam megerősödése és régi határainak helyreállítása, nemcsak helyi érdek, de európai érdek, és ezáltal az egész művelt világ jövendő nyugalmának és biztonságának is egyik feltétele. És végül, ami a legfontosabb: Nyugat-Magyarországot megvédtük és megtartottuk, eddig nem mondtunk le róla, és nem is fogunk lemondani soha! ■

5 Konstantin Fehrenbach (1852–1926) Centrum-párti politikus 1919-től a weimari országgyűlés elnöke, majd 1920 júniusától Németország kancellárja volt.